

ДЖЕРЕЛА ЗАКОНОДАВСТВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ У ФРАНЦІЇ ТА ІТАЛІЇ

У статті проаналізовано джерела законодавства інтелектуальної власності на географічні зазначення у Франції та в Італії, охарактеризовано їх специфіку.

Ключові слова: джерела законодавства, інтелектуальна власність, географічні зазначення, правове регулювання, Європейський Союз.

В статье проанализированы источники законодательства интеллектуальной собственности на географические указания во Франции и в Италии, охарактеризована их специфика.

Ключевые слова: источники законодательства, интеллектуальная собственность, географические указания, правовое регулирование, Европейский Союз.

In the article analyzed sources of intellectual property law for geographical indications in France and Italy, characterized by their specifics.

Key words: sources of legislation, intellectual property, geographical indications, legal regulation, European Union.

Вступ. В умовах активного розвитку ринкових відносин особлива увага приділяється об'єктам інтелектуальної власності, а саме тим, що використовуються в процесі здійснення господарської діяльності. Застосування засобів індивідуалізації фізичними та юридичними особами здійснюється з метою встановлення рівних умов конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. У цьому контексті учасниками цивільного обороту застосовуються географічні зазначення, які дають змогу підкреслити певні особливості та якісні характеристики товарів і послуг, які виробляються.

Необхідно зауважити, що як увесь комплекс цивільно-правових актів, які стосуються права інтелектуальної власності загалом, так і ті, що здійснюють безпосереднє правове регулювання географічних зазначень, містять у собі прогалини й певну невідповідність міжнародним нормативно-правовим актам у цій сфері. Актуальність обраної тематики зумовлюється недосконалістю актів національного законодавства у сфері правового регулювання географічних зазначень. Оскільки цей цивільно-правовий інститут законодавчо регулюється країнами Європи ще з XIX століття, можна зробити висновок про те, що він реформувався й удосконалювався впродовж багатьох десятиліть. Саме тому, на нашу думку, важливим є перегляд основних положень країн Європи, які закріплюються нормативно-правовими актами у сфері географічних зазначень, з метою теоретико-порівняльного аналізу з нормами українського законодавства для пошуку та встановлення недосконалостей останнього і позитивних аспектів європейських правових норм.

Окремі аспекти вказаної тематики розглядалися у працях таких науковців, як Г.О. Андрощук, Ю.Л. Бошицький, М.В. Паладій, О.А. Підпригора, О.О. Підпригора, Є.О. Харитонов, Я.М. Шевченко, Р.Б. Шишка та інші. Однак комплексного дослідження цієї проблематики щодо джерел законодавства інтелектуальної власності на географічні зазначення у Франції та в Італії досі не було проведено, що саме зумовлює його актуальність.

Постановка завдання. Оскільки такі європейські держави, як Франція та Італія, активно використовують згаданий об'єкт права інтелектуальної власності та позначають ним широкий перелік товарів і послуг, необхідно переглянути джерела права інтелектуальної власності на географічні зазначення самих цих країн.

Результати дослідження. Французьке законодавство вперше закріпило положення про географічні зазначення в 1824 р., однак це цивільно-правове явище загалом існувало як позначен-

ня протягом століть, якщо не тисячоліття до цього [1, с. 8]. Варто погодитись із цим твердженням, оскільки географічні зазначення французьких товарів і послуг справді мають місце вже протягом багатьох років. Географічні зазначення, такі як «Сир Рокфор» тощо, уже давно використовуються виробниками Франції.

Часто гільдії-знаки, які раніше використовувались у Франції, визначали географічне походження товарів, а також особистість їх виробника. Вони еволюціонували в географічні зазначення та торгові марки. Географічні зазначення походження сформувались у три широкі категорії:

- зазначення джерела походження (наприклад, «Зроблено в Китаї»). Такі позначення не надають опису якостей продукту, вони просто вказують на географічне походження;
- найменування місць походження. Воно приписує до продукту якісні характеристики, які належать до географічних чинників;
- географічні зазначення (вказівки). Іноді вони використовуються як широкий термін, що охоплює як зазначення джерела походження, так і найменування місця походження товару [2, с. 22].

Отже, географічні зазначення використовувались французькими виробниками ще з XIX століття. До того ж можна простежити певну аналогію у формуванні географічних зазначень та виділенні певних видів останніх з українським законодавством. Зокрема, мається на увазі той факт, що в цивільному законодавстві Франції виділяється так зване просте зазначення походження товару – зазначення джерела походження, а також кваліфіковане зазначення походження товару, що може включати як найменування походження товару, так і безпосереднє географічне зазначення (вказівку). Як було зазначено, в Україні також сформувалася схожа тенденція до визначення й класифікації географічних зазначень.

Французьким внутрішнім законодавством, а саме Законом від 1 серпня 1905 р., Уряду Франції надавалася можливість визначати географічні кордони для виробництва певних продуктів [3], тоді як Закон від 6 травня 1919 р. встановлював найменування місця походження, у тому числі щодо шампанського, як об'єкти права інтелектуальної власності [3]. Постановою від 30 липня 1935 р. була створена спеціальна категорія контрольованих найменувань походження товарів для вин і спиртних напоїв. Після Указу від 30 липня 1935 р. шампанське стало одним із перших вин, яким було надано контрольоване найменування походження в 1936 р. [4; 5, с. 5–6]. Варто зазначити, що виникнення й розвиток географічних зазначень у Франції зумовлюється існуванням масштабної кількості виноробів, які виробляли властиві тільки певному регіону спиртні напої. Зазначення походження певних вин або сирів є необхідним, оскільки це фактично закладено в природі та менталітеті французьких громадян, зокрема й виробників.

Розглядаючи джерельну базу Франції у сфері інтелектуальної власності, у тому числі щодо географічних зазначень, важливо вказати на певну особливість французького законодавства в цій сфері. Хоча безпосередньо Конституція Франції [6] не закріплює право на результати інтелектуальної власності фізичних і юридичних осіб, цивільне законодавство Франції в цьому питанні регулюється спеціальним кодифікованим нормативно-правовим актом – Кодексом інтелектуальної власності [7]. Цей акт цивільного законодавства Франції в главі II Книги VII закріплює норми, які здійснюють правове регулювання географічних зазначень походження товарів. Відповідно до ст. L721-1 найменування місця походження товарів є назва країни, регіону або певної місцевості, яка слугує позначенням товару, що походить із цієї країни, регіону або місцевості та якості чи характеристики якого зумовлені географічним середовищем цього географічного місця, у тому числі природними ресурсами або людським фактором [7]. З огляду на вищевикладене необхідно наголосити на тому, що існування у Франції кодексу, який безпосередньо регулює питання, пов'язані з набуттям і використанням права інтелектуальної власності, у тому числі географічного зазначення походження товарів, є позитивним моментом. Законодавець Французької Республіки вирішив виділити такий цивільно-правовий інститут, як інтелектуальна власність, в окремий комплексний кодифікований нормативно-правовий акт. На нашу думку, таке відмежування правових норм від інших, що залишились у Цивільному кодексі Французької Республіки, свідчить про намагання систематизувати цей інститут, виділивши його в окремий акт цивільного законодавства. Такі реформативні дії дають змогу законодавцям Франції ефективно проводити зміни та здійснювати заходи щодо вдосконалення аналізованого інституту цивільного права.

Окрім того, необхідно зазначити, що норми, які стосуються найменувань походжень товарів, а також географічних зазначень, містяться в так званому Кодексі споживання [8], який фактично являє собою аналогію Господарського кодексу України та вміщає сукупність цивільних, господарських та адміністративних норм, які регулюють діяльність у сфері надання продукції

та послуг, контроль за якістю послуг тощо. У цьому кодифікованому нормативно-правовому акті географічне зазначення визначається схожим чином, як воно закріплене в Кодексі інтелектуальної власності, та тлумачиться як назва країни, регіону або місцевості, що слугує для позначення товару, який походить із цієї країни, якість чи характеристики якого зумовлені географічним середовищем, у тому числі природним і людським чинником [8]. З наведеного постає, що Франція та Україна мають спільні тенденції до закріплення правових норм у сфері географічних зазначень у різних кодифікованих актах. Французький Кодекс споживання навіть своєю назвою передбачає законодавче закріплення поняття «географічне зазначення», а також положення щодо його застосування під час вироблення продукції, товарів і послуг.

Необхідно наголосити на тому, що у Франції діє досить велика кількість підзаконних нормативно-правових актів, а саме декретів, які безпосередньо визначають порядок використання географічних зазначень у певних районах, регіонах республіки, а також встановлюють правову охорону цих об'єктів права інтелектуальної власності.

Зокрема, Урядом Франції було прийнято низку указів, що здійснюють правове регулювання географічних зазначень певної продукції в певних регіонах. Наприклад, в Указі «Про контрольовані зазначення походження сиру «Ріготт де Кондрійо» від 13 січня 2009 р. № 2009-49 [9], який встановлює положення щодо набуття та використання цього географічного зазначення походження сиру, закріплені обов'язкові вимоги щодо визнання сиру таким, що походить із регіону Ріготт де Кондрійо. В наведеному акті окреслені межі регіонів вироблення сиру, на території яких дозволяється використовувати географічне зазначення. Більше того, цей документ встановлює якісні характеристики, яким має відповідати вироблений сир для того, щоб визнаватися таким, який походить із цього регіону [9]. З огляду на вищенаведене можна констатувати, що, крім законодавчого органу Французької Республіки, нормативно-правове регулювання географічних зазначень безпосередньо здійснює Уряд Франції, який своїми актами – указами – встановлює певні, обов'язкові для дотримання вимоги, що дають змогу використовувати географічне зазначення для сиру, тим самим позначаючи, у якій області вироблений цей продукт харчування та якими особливими якостями він володіє.

Окрім того, у Франції діють аналогічні укази, що встановлюють певні кваліфікаційні вимоги щодо географічних зазначень м'яса, зокрема баранини [10], курятини [11], цибулі [12] тощо.

Специфічними рисами джерел французького законодавства у сфері правового регулювання географічних зазначень є, по-перше, наявність комплексного кодифікованого нормативно-правового акта, який містить у собі норми, що стосуються виключно інституту інтелектуальної власності, зокрема й такого підінституту, як «географічні зазначення»; по-друге, це регуляція географічних зазначень щодо окремих видів товарів і послуг у межах певної географічної місцевості.

Роблячи висновок щодо джерел права інтелектуальної власності на географічне зазначення у Франції, можна сказати, що в цій країні Європейського Союзу діє розгалужена система нормативно-правових актів, які визначають практично всі аспекти визначення, користування географічними зазначеннями, а також їх правовий захист. Наявність підзаконних нормативних актів, які встановлюють вимоги відповідності продукції певного регіону географічному зазначенню, свідчить про активну державну політику в цій сфері та про ефективне функціонування цього цивільно-правового інституту.

Розглядаючи стан правового регулювання географічних зазначень походження товарів, варто зазначити, що продукція Італії характеризується високим рівнем популярності в усьому світі.

Важливою стратегією сільськогосподарської, харчової та переробної галузей є те, що країна має на меті отримувати максимальний прибуток шляхом виробництва високоякісних товарів, які відображатимуть стандарти, що відповідають зазначенню «Зроблено в Італії». Представники промисловості називають естетику, якість, різноманітність і культуру як ключові чинники, що спрямовують просування італійських продуктів на міжнародних ринках продовольства. Центральне місце в італійській стратегії посідають географічні зазначення – правове регулювання найменувань, у тому числі позначення походження товарів, правове регулювання географічного зазначення та традиційної гарантійної спеціалізації, які зв'язують продукт із територією його походження, позначаючи його справжність перед споживачами [13, с. 3].

Конституція Республіки Італія встановлює, що держава володіє виключними повноваженнями щодо питань інтелектуальної власності. Це твердження закріплюється в ст. 117 Основного Закону Італії [14].

Відповідно до правових норм, які регулюють географічне зазначення, продукт може отримати найменування походження, якщо він повністю виготовлений у цій області, у тому числі підготовлений, оброблений і вироблений. Захищене географічне зазначення стосується продукту, який частково виготовлений у цій області, у тому числі підготовлений, оброблений або вироблений. Позначення традиційної гарантійної спеціалізації має місце, коли певна продукція традиційно стосується певної місцевості та може не виготовлятися у межах цієї території.

Закони Європейського Союзу щодо найменувань походження товарів, що традиційно виробляються в певній місцевості, надають останнім особливого статусу, перешкоджаючи виробникам інших регіонів у зазначенні своїх продуктів такими, що походять із певних місцевостей. Тоді як споживачі зазвичай розуміють під цими найменуваннями якість, географічні зазначення просто вказують на певний процес виробництва у визначеній місцевості. З огляду на переважання малих і середніх виробників в Італії такі виробники можуть отримати більшу частину ринку та займати вищу позицію в цивільному обороті шляхом формування асоціацій на основі використання географічних зазначень і суворого виконання процесів виробництва для отримання однорідного продукту [13, с. 3]. Тому можна констатувати той факт, що Італія, як і Франція, характеризується високим ступенем розвитку такого цивільно-правового підінституту права інтелектуальної власності, як географічні зазначення. Норми Європейського Союзу, ратифіковані цією країною, сприяють затвердженню правового статусу та укріпленню правового регулювання зазначень походження товарів.

Переходячи до безпосереднього аналізу правових норм, які регулюють питання щодо набуття права інтелектуальної власності та його використання щодо географічних зазначень, варто зауважити, що одним із комплексних актів італійського законодавства, який визначає положення щодо цього цивільно-правового явища, є Кодекс промислової власності Республіки Італія.

Глава II розділу II Кодексу промислової власності Італії визначає поняття географічного зазначення та положення щодо його правового захисту. Відповідно до ст. 29 географічним зазначенням є найменування місця походження товарів, яке ідентифікує країну, регіон чи населення та описує товар або послугу, визначаючи його автентичність (тобто оригінальність) і якості, репутацію або характеристики, зумовлені виключно або переважно цим географічним середовищем походження, у тому числі природними чинниками, людським фактором і традиціями [15]. Варто зауважити, що в наведеному кодифікованому акті цивільного та господарського законодавства Італії визначаються виключно основні положення щодо географічного зазначення. Кодекс промислової власності Італії надає лише визначення поняття «географічне зазначення походження» та закріплює положення щодо правової охорони цього цивільно-правового інституту.

На Італію як державу – члена Європейського Союзу поширюються загальні правила Європейського Союзу щодо захисту географічних зазначень (тобто Постанова Ради «Про захист географічних зазначень та найменувань походження сільськогосподарських продуктів та продуктів харчування» від 14 липня 1992 р. № 2081/92 [16]). Італія не прийняла загальну національну систему реєстрації географічних зазначень, проте деякі спеціалізовані системи реєстрації щодо деяких конкретних галузей сільського господарства були створені. Зокрема, спеціальними законами щодо певних географічних зазначень є Закон «Про захист позначень походження типових сирів» від 10 квітня 1954 р. № 125 [17] щодо географічних зазначень сиру, Закон «Про зазначення походження оливок та оливкового масла» від 3 серпня 1998 р. № 313 [18] у сфері правового регулювання географічних зазначень на оливки, оливкове масло тощо. Серед них найбільш актуальна система реєстрації географічних зазначень у галузі виноробства, встановлена Законом «Про позначення походження вин» від 10 лютого 1992 р. № 164 [19]. Ця процедура реєстрації перебуває у віданні італійського міністра сільського господарства, який здійснює її з додержанням правових норм, викладених в Указі Президента Республіки Італія «Про порядок визначення зазначень походження вин» від 20 квітня 1994 р. № 348 [20; 21, с. 1]. Тобто в Італії існують окремі системи реєстрації права інтелектуальної власності щодо певних видів продукції. Вважаємо такий підхід доцільним і таким, що відповідає реаліям сьогодення. У зв'язку з тим, що певний товар або послуга володіє специфічними рисами, постає потреба в правовому регулюванні кожної групи цих товарів чи послуг.

З огляду на наведене особливими рисами джерельної бази нормативно-правового регулювання у сфері застосування географічних зазначень в Італії є виділення як конституційно-правової норми положення, що надає державі повноваження визначати та реалізовувати політику у

сфері інтелектуальної власності, у тому числі щодо географічних зазначень. Більше того, позитивним моментом цивільного законодавства Республіки Італія є наявність підзаконних нормативно-правових актів, які визначають підстави набуття, а також порядок реєстрації права інтелектуальної власності на географічні зазначення щодо окремих видів товарів і послуг.

Висновки. Таким чином, джерела досліджуваних країн, а саме України, Франції та Італії, мають аналогічні положення та схожі підходи щодо визначення й правового регулювання географічних зазначень походження товарів. Необхідно зазначити, що країни Європейського Союзу, а саме Франція та Італія, мають ефективну й функціональну систему джерел права у сфері географічних зазначень, оскільки цей підінститут цивільного права в них активно розвивався впродовж досить тривалого часу.

З огляду на те, що аналізований цивільно-правовий інститут набуває вагомого значення в ринкових відносинах, необхідний перегляд джерельної бази України в цій сфері та імплементація позитивного досвіду зарубіжних країн, зокрема таких, як Франція чи Італія, з метою всеохоплюючого й ефективного правового регулювання цивільних відносин у галузі використання географічних зазначень.

Список використаних джерел:

1. Raustiala K. The Global Struggle over Geographic Indications / K. Raustiala, S.R. Munzer // The European Journal of International Law. – 2007. – Vol. 18. – № 2. – P. 29.
2. O'Connor B. The Law of Geographical Indications / B. O'Connor. – Cameron May, 2004. – 496 p.
3. Economie Gouv, Histoire d'une loi (2010). Economie Gouv France [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www2.economie.gouv.fr/directions_services/dgcrf/documentation/publications/ouvrages/loi1905.pdf.
4. Educa Vin, About Champagne (2010). Educavin [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.educavin.com/-About-Champagne-?lang=en>.
5. Jay T. A case of champagne: a study of geographical indications / T. Jay, M. Taylor [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://epublications.bond.edu.au/cgej/29>.
6. Constitution de la République française. Constitution du 4 octobre 1958 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution.asp>.
7. Code de la propriété intellectuelle. Version consolidée au 1 janvier 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006069414>.
8. Code de la consommation. Version consolidée au 1 janvier 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?jsessionid=8FDC117A62618DAF7DD8A4B40B6BE2FC.tpdila10v_1?cidTexte=LEGITEXT000006069565&dateTexte=20160110.
9. Décret № 2009-49 du 13 janvier 2009 relatif à l'appellation d'origine contrôlée "Rigotte de Condrieu" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=8FDC117A62618DAF7DD8A4B40B6BE2FC.tpdila10v_1?cidTexte=LEGITEXT000020125839&dateTexte=20090115&categorieLien=cid#LEGITEXT000020125839.
10. Décret № 2009-1245 du 15 octobre 2009 relatif à l'appellation d'origine contrôlée "Présalés du Mont-Saint-Michel" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=8FDC117A62618DAF7DD8A4B40B6BE2FC.tpdila10v_1?cidTexte=JORFTEXT000021163076&dateTexte=20091017&categorieLien=cid#JORFTEXT000021163076.
11. Décret № 2009-1601 du 18 décembre 2009 relatif à l'appellation d'origine contrôlée "Volaille de Bresse" ou "Poulet de Bresse", "Poularde de Bresse", "Chapon de Bresse" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=3A66681EE0C79A4C9EAC498687BF8C5E.tpdila19v_2?cidTexte=JORFTEXT000021496520&dateTexte=20091220&categorieLien=cid#JORFTEXT000021496520.
12. Décret № 2009-1268 du 19 octobre 2009 relatif à l'appellation d'origine contrôlée "Oignon de Roscoff" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?jsessionid=3A66681EE0C79A4C9EAC498687BF8C5E.tpdila19v_2?cidTexte=JORFTEXT000021182986&dateTexte=20091022&categorieLien=cid#JORFTEXT000021182986.
13. Barmore C. Geographic Indications Italy's Food Trademark System / C. Barmore [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Geographic%20Indications%20Italy's%20Food%20Trademark%20System%20_Rome_Ialy_3-1-2010.pdf.

14. Costituzione della Repubblica Italiana (in GU 7 dicembre 1947) con le modifiche apportate dalle Leggi costituzionali, 20 aprile 2012, № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edscuola.it/archivio/norme/leggi/costituzione.html>.
15. Codice della proprietà industriale decreto legislativo 10 febbraio 2005, № 30 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=229339.
16. Council Regulation (EEC) № 2081/92 of 14 July 1992 on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=1412>.
17. Legge 10 aprile 1954, № 125 Tutela delle denominazioni di origine e tipiche dei formaggi [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=234636.
18. Legge 3 agosto 1998, № 313 “Disposizioni per la etichettatura d’origine dell’olio extravergine di oliva, dell’olio di oliva vergine e dell’olio di oliva” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.parlamento.it/parlam/leggi/983131.htm>.
19. Legge 10 febbraio 1992, № 164. Nuova disciplina delle denominazioni d’origine dei vini [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1992;164>.
20. Decreto Presidente della Repubblica 20 aprile, 1994 № 348. Regolamento recante disciplina del procedimento di riconoscimento di denominazione d’origine dei vini [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ismea.it/flex/AppData/Redational/Normative/20000615000100135.pdf>.
21. Italy Report Q191 in the name of the Italian Group / C. Galli, F. Sanna, D. de Angelis, M. Baroni, N. Giora, G.E. Sironi // Relationship between trademarks and geographical indications.